

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on tärkeä ja muotoilut pääosin kannatettavia. Kohtaa tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaudesta on tarpeen täsmentää. Yliopistolain mukaan ylintä opetusta annetaan yliopistoissa. Ammattikorkeakoulujen tehtävä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteisiin olisi perusteltua lisätä kirjaus: "Valtionhallinto kehittää tapoja hyödyntää tutkittua tietoa päätöksenteossa".

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Luonnoksen toimenpidelistaus kuvataan suunnitelmana 60 % korkeakoulutusasteen tavoitteeseen pääsemiseksi. Lista ei kuitenkaan vielä muodosta sellaista, vaikka mukana onkin oikeita elementtejä. Visioprosessin yhteydessä ei ole tehty analyysia koulutustason laahaamisen syistä, eikä arviointia tepsivästä keinoyhdistelmästä koulutus- ja osaamistason nostamiseksi. Kaikkia keskeisiä keinoja ei ole toimenpideluonnoksessa käsitelty ja osa listatuista toimenpiteistä ei liity koulutustason nostoon.

Etäopiskelukäytäntöjä koskevan kirjauksen Unifi esittää muutettavaksi muotoon: "Korkeakoulut kehittävät jatkuvasti läsnä- ja etäopiskelukäytäntöjään korkeakouluyhteisöjen ja opintoihin kiinnittymisen vahvistamiseksi". Kehittämisessä pitää ottaa huomioon mm. korkeakoulujen ja alojen erilaisuus, erilaiset opiskelijakohortit, alueiden erilaisuudet, pedagogian ja teknologian kehittyminen jne. Koko kentän yhteiset periaatteet eivät ole toimivin tapa.

Tekoälyä koskevaan kirjaukseen Unifi esittää lisättäväksi lauseen: "OKM varmistaa, että sen toimialaan kuuluva sääntely ei muodosta esteitä tekoälyn tutkimus- ja opetuskäytölle eikä kansainväliselle yhteistyölle".

Tutkintorakenteen joustavoittamisen ei pidä merkitä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintojen vaatimusten tai nimikkeiden samankaltaistamista. Riittävä erilaistuminen ja päällekkäisten tehtävien välttäminen tukee vahvuuksille rakennettua laatua ja resurssien tehokasta käyttöä.

Tohtorintutkinnon tavoitteellisen suorittamisajan rinnalla on tarkasteltava myös opiskeluoikeuden pituutta alempien tutkintojen tapaan.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteessa on hyvin tunnistettu uutta luovan tieteellisen tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan merkitys Suomelle.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoitteen kirjaukset eivät näy aivan täysipainoisesti toimenpideluonnoksissa. TKI-toimintaa koskevat kirjaukset ovat pääosin osuvia, mutta edelläkäyvän tieteellisen tutkimuksen ja maailmanluokan tutkimusinfrastruktuurien roolia toimenpiteissä on vielä tarpeen vahvistaa.

Unifi esittää lisättäväksi kohdan: ”Kohdistetaan julkinen TKI-rahoitus erityisesti yliopistoissa tehtävään, markkinoista kauempana olevaan, uutta luovaan, kansainvälisesti korkeatasoiseen, vaikuttavaan tutkimukseen sekä kansainvälisesti korkeatasoisten tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen ja verkottamiseen.

Lisäksi Unifi ehdottaa tutkimusinfrastruktuurien sisällyttämistä toimenpiteeseen: ”Jatketaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaisia toimia kohti vuotta 2040 vahvistaen korkeakoulujen pitkäjänteisen ja uutta luovan tutkimustoiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta sekä lisäten tutkimushenkilöstön määrää ja osaamista koko yhteiskunnassa ja erityisesti yrityksissä.” Muokattu ehdotus on: ”Jatketaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituslain mukaisia toimia kohti vuotta 2040 vahvistaen korkeakoulujen pitkäjänteisen, kansainvälisesti korkeatasoisen ja uutta luovan tutkimustoiminnan sekä tutkimusinfrastruktuurien merkitystä ja vaikuttavuutta sekä lisäten tutkimushenkilöstön määrää ja osaamista koko yhteiskunnassa ja erityisesti yrityksissä.”

Tutkijakoulutuksen uudistamista koskeva toimenpide-esitys on hyvä. Yliopistot ovat käynnistäneet laajan uudistuksen ja jatkavat sitä. Unifi kuitenkin esittää, että kohdasta jätetään pois yhtenäisiä opiskelijakohortteja koskeva kirjaus. Yhtenäiset kohortit toteutuvat tohtoripilotissa rahoituksellisista syistä. Organisaation toiminnan kannalta tasaisempi rekrytointitoteuma on optimaalisempi.

Kansainvälistymistä koskevilla toimenpiteillä kirjauksia on muutettava muotoon, jotka ovat sallivampia erilaisille käytännöille ja niiden innovatiiviselle kehittämiselle. Samojen liikkuvuus-, kansainvälisyys- tai työelämäyhteystavoitteiden asettaminen kaikille koulutus- ja tutkinto-ohjelmille jäykistää muuttuviin tarpeisiin vastaamista.

Unifi esittää näitä koskevia kirjauksia muutettavaksi seuraavasti:

"Korkeakoulut tarjoavat kaikille korkeakouluopiskelijoille mahdollisuuden sisällyttää valinnainen liikkuvuus- tai kansainvälistymisoso osaksi opintoja."

”Korkeakoulut rakentavat kansainvälisiin tutkinto-ohjelmiin vahvat työelämäyhteydet.”

”Vieraskielisen koulutuksen haku- ja valintamenettelyt ovat kansainvälisesti vertailukelpoiset ja varmistavat opiskelijoiden osaamisen ja motivaation opintojen edellyttämällä tasolla.”

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteessa olisi hyvä näkyä kansainvälisyyden merkitys vahvemmin. Tätä voidaan vahvistaa muokkaamalla viimeinen lause muotoon: ”Tutkimus ja koulutus kehittyvät tiiviissä kansainvälisessä yhteistyössä sekä yritysten ja työelämän kanssa.”

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tavoitteissa tulisi päällekkäisten tehtävien purkamisen lisäksi olla päällekkäisten tehtävien välttäminen, jotta uusia päällekkäisyyksiä ei esimerkiksi sektoreiden välille rakennettaisi.

Korkeakoulut yhteistyökäytäntöjä yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa ei ole tarkoituksenmukaista kaikilta osin yhdenmukaistaa, vaan kehittää suuntaan, joka tekee yhteistyöstä mahdollisimman sujuvaa. Joissain käytännöissä tämä voi tarkoittaa toimintakehikkojen yhdenmukaistamista, joissain taas yhteiskumppanien tekemää yhteistä tapauskohtaista räätälöintiä.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on pääosin perusteltu. Ottaen huomioon vision muut tavoitteet (mm. koulutustason nostaminen), korkeakoulujen toiminnan tehostuminen ja korkeakoulujen 2010-luvulta lähtien heikentynyt reaali-rahoitus, olisi perusteltua todeta tarve rahoituksen kasvulle.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Yliopistojen valtionrahoituksen (rahoitusmallin) uudistamisessa rahoitusperusteiden on jatkossakin oltava läpinäkyviä ja selkeitä ja niiden on tuettava rahoituksen ennakoitavuutta ja vakautta sekä toiminnan autonomiaa.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai pois-priorisoida?

Visioon olisi hyvä lisätä kirjaus yliopistojen keskeisestä roolista yhteiskunnan kyvykkyyksien ja resilienssin rakentamisessa erilaisten murrosten (tekoäly, kestävyys...) ennakointiin ja niihin vastaamiseen.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Visio on työn aikana kehittynyt koko ajan parempaan suuntaan. Siinä tulisi silti olla edelleenkin vahvempana kantavana tavoitteena tutkimuksen ja koulutuksen kansainvälisesti korkea laatu ja kansainvälinen edelläkävijyys.

Visiossa kaikkea kehittämistä ei kannata lukita koko korkeakoulusektorin yhdessä tekemäksi, vaan jättää tilaa sektorien ja korkeakoulujen profiloitumiselle ja innovatiiviselle kehittämiselle.

Korkeakoulusektorien erillisillä maininnoilla voitaisiin edelleen selkeyttää tekstissä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rooleja ja vaikuttavuutta.

9. Muut kommentit

-

Holopainen Heikki
Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry